

- знання структури й особливостей діалогу;
- здатність моделювати і прогнозувати хід і результат уроку-діалогу;
- здатність відбирати і композиційно будувати навчальний матеріал.

За допомогою цих умінь здійснюється складний процес перенесення теоретичних педагогічних знань на практику у сферу комунікації. Отже, підготовка майбутнього вчителя діалогічного навчання постає надзвичайно актуальною, багатогранною і складною, потребує всебічної обізнаності студентів. Використання ігрових технологій, діалогічних навчальних ситуацій, на нашу думку, сприятиме формуванню культури спілкування майбутніх педагогів.

Література

1. Кондрашова Л.В., Вієвська М.Г., Савченко Л.О. Імітаційне-ігрове навчання у вищій школі. - Кривий Ріг, 2001.- 194 с.
2. Морозов В.В. Зміст сформованості готовності студентів педвузів до діалогічного навчання//Збірник наукових праць. Педагогіка вищої та середньої школи.- Кривий Ріг.- С.166-176.

О.І. Коніца

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІАЛОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЯК ОПТИМАЛЬНА УМОВА ОСОБИСТІСНО-РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

В данной статье рассматривается организация обучения диалогическому взаимодействию студентов педагогических вузов. Одним из эффективных форм обучения, развивающих готовность к сотрудничеству, коммуникативную компетентность, является "воркшоп".

In this article organizing of training the dialogue interaction of pedagogical universities' students is considered. One of the effective forms of the training that develops readiness to the interaction and communicative competence is "workshop".

Мета даної статті полягає у необхідності вирішення такої проблеми, як організація навчання діалогічній взаємодії

майбутніх учителів у процесі фахової підготовки. Адже діалогічна взаємодія за умови її правильної побудови дозволяє успішно вирішувати різні життєві і професійні проблеми. Підготовка майбутніх учителів не є виключенням при розгляді даної проблеми, оскільки саме вчителю доводиться взаємодіяти в діалоговій формі з різними людьми. Йдеться про діалогічну взаємодію з учнем (учнями), колегою (колегами), представниками адміністрації навчального закладу, батьками, представниками громадськості тощо.

Соціально-економічні зміни в суспільстві, реформування освіти на гуманістичних та демократичних засадах, перехід на особистісно орієнтоване навчання та виховання в різних системах освіти потребують впровадження інноваційних технологій, зокрема технології діалогічної взаємодії, що сприятиме підготовці фахівців для різних галузей науки, культури, виробництва.

Саме вчитель, який володіє діалогічною взаємодією, спроможний успішно співпрацювати з учнями, колегами, батьками і представниками різних громадських організацій. Враховуючи принцип гуманізації освіти як один із основних серед принципів перебудови освіти в Україні (зазначені в Законі України “Про освіту”), доцільно зауважити, що саме діалогічна взаємодія має відбуватися на гуманістичних засадах. Орієнтація сучасної педагогічної освіти на особистість має реалізуватися насамперед у вищих навчальних закладах. Підготовка майбутнього вчителя повинна здійснюватися з врахуванням особливостей його майбутньої професійної діяльності, що тісно пов’язано з “діалогічним буттям”. На розв’язання проблеми гуманістичного діалогу звертали увагу такі відомі вчені, як Ш.Амонашвілі, І.Бех, В.Біблер, І.Зязюн, С.Курганов, А.Маслоу.

Діалог на глобальному рівні є способом спілкування та розуміння, співіснування історично різних культур, засобом продуктивного мислення та розвитку особистості, а відтак – концептуальною основою нової освіти. Дослідження проблем діалогу та діалогічної взаємодії надзвичайно багатоаспектні. Сократ і Платон розглядали діалог як засіб пізнання, знаходження істини; М.Бубер – як засіб духовного єднання людей та їхнього духовного просвітлення.

У наукових працях Л.Виготського, С.Рубінштейна діалог розглядається як лінгвістична форма спілкування та як соціальний чинник, що визначає характер мислення і свідомості. Діалог як форма навчання аналізується З.Абасовим, В.Андрієвською, Г.Баллом, А.Волинець, О.Комісаровою, С.Кургановим, Є.Машбіц. Розвивальні можливості продуктивного або творчого діалогу використані дидактами в обґрунтуванні теорії проблемного навчання (А.Алексюк, В.Біблер, В.Кудрявцев, О.Матюшкін, В.Оконь). Можливості діалогу як форми спілкування, стилю взаємодії, засобу взаємовпливу та взаєморозуміння висвітлюються О.Бодальовим, В.Горшковою, А.Домбровичем, І.Зязюном, В.Кан-Каликом, Г.Ковальовим.

У професійній педагогічній діяльності, як показує досвід, учасники педагогічного процесу стикаються з численною кількістю різних конфліктів, що виникають за різними причинами і обставинами. Проте відомо, що саме діалогічна взаємодія сприяє вирішенню суперечностей, що існують у педагогічній практиці між творчою природою пізнавальної діяльності й репродуктивним характером навчання; зростанням обсягу навчальної інформації, яка підлягає засвоєнню, і недостатньо ефективними формами і методами її передачі.

Важливою особливістю студента є те, що активна взаємодія з різними соціальними утвореннями суспільства, а також специфіка навчання у вищому навчальному закладі створюють для майбутнього вчителя великі можливості для спілкування. Як зазначає С.С.Вітвицька, “досить висока інтенсивність спілкування – це специфічна риса студентства” [1,95]. Серед усіх видів спілкування ми акцентуємо увагу на його більш природній формі, зокрема діалогічному спілкуванні.

Ділове професійне спілкування завжди має певне емоційне забарвлення. Позитивні емоції є важливою передумовою ефективної взаємодії у будь-якому колективі. І викладач, і студент мають бути задоволеними взаємовідносинами, оскільки позитивний емоційний клімат сприяє формуванню довірливих стосунків і ефективно впливає на інтелектуальний розвиток молоді.

Сьогодні відчувається потреба в такій людській взаємодії, яка при всьому розходженні поглядів, позицій, установок ґрунтується на принципах діалогічного спілкування, співробітництва і співтворчості. Однак студент не завжди спроможний будувати свої стосунки з оточуючими на основі діалогічної взаємодії, використовуючи діалог як форму спілкування, навчання і засіб творчого розвитку його особистості. Діалог частіше виступає організаційною формою, а не педагогічною цінністю, принципом, умовою творчої роботи викладача і студентів, самовдосконалення їхньої особистості. Тому проблема побудови навчального процесу на принципах діалогічної взаємодії, співпраці й співтворчості є особливо актуальною. Відповідно до цього актуалізується й проблема організації діалогічної взаємодії майбутніх учителів.

Досліджуючи проблему підготовки студентів педагогічних інститутів до взаємодії з учнями, Л.В.Нечасва зазначає: “Розглядаючи навчально-виховний процес у вузі як взаємодію викладача і колективу студентів та, визнаючи наявність даної системи “викладач-студент” психолого-педагогічною основою спілкування, необхідно підкреслити двобічний зв’язок цієї системи. Прогрес взаємодії передбачає не тільки вплив викладача на студентів, але й зворотний зв’язок” [2,11].

Правильно організований процес діалогічного спілкування викладача із студентами – важливий фактор, який забезпечує позитивні результати навчання та виховання. Основу діалогічної взаємодії системи “викладач-студент” повинен складати демократичний стиль спілкування, який передбачає розуміння педагогом учня, визнання його права на помилку, відвертість. Тому, на нашу думку, сутність діалогічної взаємодії закладена в демократичному стилі спілкування. Це відношення партнерства, співробітництва, коли педагог та учень виступають партнерами у процесі діалогічного спілкування та взаєморозуміння.

К.Фопель, як один із вчених, що виступає прибічником гуманістичної педагогіки та психології, відомий через популяризацію так званих інтерактивних груп. Ці групи допомагають навчатися спілкуванню та співробітництву у

процесі взаємодії з іншими. З'ясувавши ефективність нового методу навчання – “воркшопу”, дослідник визначає його як “інтенсивний навчальний захід, під час якого учасники вчаться насамперед завдяки своїй активній роботі. У центрі уваги знаходиться самостійне навчання учасників та інтенсивна групова взаємодія” [4,13]. Поняття “воркшоп” або “майстерня” в своїй назві вказує на центральну ідею цього винаходу – всі учасники “воркшопу” мають активно взаємодіяти один з одним та вчитися будувати діалог. К.Фопель, крім різноманітних прийомів та технік, пропонує “трьохфазову модель навчання”, яка ілюструє план ідеальної навчальної ситуації. На початку навчання необхідно створити ситуацію “розслабленої уваги”. Це, на думку науковця, передумова для оптимального функціонування мозку. Друга фаза – створення ситуації, в якій студенти будуть в змозі “зануриться у комплексний досвід”. Третя фаза полягає в “активній оцінці” учасниками цього досвіду [4,26-27].

Отже, перший крок досягнення стану “розслабленої уваги” включає досягнення оптимальної діяльності мозку та створення такого середовища, яке дозволить досягти такого стану. “Розслаблена увага” означає, що студент розслаблений фізично, але відкритий психічно, він здатний сконцентрувати свою енергію на усвідомленій меті. Другий крок “занурення у комплексний досвід” підтверджує ту думку, згідно якої вважається, що найкраще студенти вчаться, якщо вони занурюються у багат шаровий досвід, який дозволяє їм розпізнавати вже відомі речі та їх зв'язки. Таке “занурення”, на думку К.Фопеля, “дозволяє студентам бачити зв'язок між загальною картиною та деталями” [4,28]. Останній крок “активного оцінювання” полягає в тому, щоб учасники “воркшопу” проаналізували свій досвід та з'ясували для себе, чому вони навчились у минулій ситуації. Проте “активне оцінювання – не тільки погляд назад. Воно дає студентові змогу зрозуміти, чого він вже досяг, і що він бажає вивчити у майбутньому, осмислювати навчальний процес, свої життєві цілі, особистісний розвиток” [4,29].

Дослідженням схильності до ведення діалогу як індивідуальної якості особистості багато уваги було приділено у

працях К.А.Абульханової-Славської. Вона наголошує, що “діалог є активною взаємодією між людьми, результат якого – досягнення взаєморозуміння, консенсусу” [3,655]. Це дає змогу стверджувати, що оволодіння діалогічною взаємодією являється край необхідним для майбутнього фахівця учбового закладу.

Немає сумніву, що особлива роль у багатогранному процесі становлення особистості належить навчальному закладу, його педагогам, здатним інтегрувати зусилля всіх учасників виховання особистості.

Можна стверджувати, що процес діалогічної взаємодії між викладачем і студентом може ефективно сприяти не тільки особистісному розвитку студентів, але й розвивати їх здатність до толерантного відношення до інших. Одним із ефективних та дієвих засобів підвищення рівня діалогічної взаємодії серед студентства виступає, на наш погляд, комплекс прийомів та технологій під назвою “воркшоп”, розроблених К.Фопелем.

Таким чином, що здійснювати процес діалогічної взаємодії успішно, зробити його результативним, необхідно враховувати надбання не тільки з педагогіки, а й з психології та фізіології, навіть, кожного індивіда.

Професійна діяльність учителя за своєю природою і результатами має бути гуманістичною, а тому вимагає гуманістичних відносин між суб'єктами навчального процесу. Навчання гуманістичній діалогічній взаємодії розпочинається у вищому педагогічному закладі. На жаль, ця проблема висвітлюється лише в певних темах психолого-педагогічних дисциплін. Як свідчить практика, в навчальному процесі недостатньо використовується діалогічна взаємодія, котра сприяє в студентів емпатії, допомагає й зумовлює ціннісний вибір, формує в них здатність творчо вирішувати педагогічні завдання.

Література

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
2. Нечаева Л.В. Подготовка студентов педагогических институтов к взаимодействию с учащимися: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13. 00. 01. /Харьковский

государственный педагогический институт им. Г.С. Сковороды. – Х., 1991.-18с.

3. Роменець В.А., Маноха І.П. Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2003. – 992 с.
4. Фопель К. Эффективный воркшоп. Динамическое обучение: Пер. с нем. – М.: Генезис, 2003. – 368 с.

К.Г.Вишневська

ІМІТАЦІЙНО-РОЛЬОВЕ НАВЧАННЯ ЯК ПРОЦЕС ПІДВИЩЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

В данной статье поданы разные подходы к понятию имитационное обучение, деловые и ролевые игры. Автор дает и практическую часть которую можно использовать на занятиях.

The article deals the problems of communication culture? It shows factors which influence on the level of skill.

Останнім часом увага не тільки теоретиків, але й педагогів-практиків приваблює імітаційно-рольове навчання в різноманітних типах освітніх установ, це обумовлено складним процесом перебудови економічних відносин, потребою використання сучасних технологій у виробництві з метою підвищення його ефективності. Вільне входження суб'єкта в реальне життя в умовах ринкових відносин стало складнішим, а тому сьогодні, тим більше в майбутньому, економічній освіті надається важлива увага. Вимоги до професійної компетентності майбутніх фахівців, їхньої підготовки до самостійного життя, зростають і однією складовою цього є культура спілкування. Формування культури спілкування, на наш погляд можливо при використанні імітаційних методів навчання.

Так, Л.В.Кондрашова, І.Г.Вієвська, Л.О.Савченко під імітаційно-рольовим навчанням розуміють педагогічну діяльність, що дозволяє скрізь систему взаємопов'язаних понять імітацій та гри, принципів і способів активних дій забезпечити процес становлення особистості, самоствердження і саморозвитку учнів.